

Térinformatika a hidrológia és a földhasználat területén

Horoszné Gulyás Margit
Katona János
NYME-GEO

Tartalom

- Alapok
- Alkalmazások, adatbázisok
- Térinformatika-tájhasználat
- Térinformatika-vízgazdálkodás
- Földhasználat-vízgazdálkodás
- Értékelés

Alapok

„A térinformatikába vetett bizalmunk azon a hiten alapszik, hogy a földrajz fontos.”

- Jack Dangermond -

Alapok

- Földhasználat, vízgazdálkodás: emberi hatások
- Földhasználat, tájhasználat – tájökológia
- Földhasználat- felszínborítás (CORINE Land Cover)
- Hidrológia-földhasználat

Alkalmazások

Térinformatikai rendszerek csoportosítása:

A. Felhasználói kör tágassága:

- Egyedi: pl. közműnyilvántartási r.
- Általános célú: pl. Természetvédelmi Inf. R.

B. Modellezett terület:

- Lokális
- Regionális
- Globális

C. Alkalmazás:

- Nyilvántartó rendszerek: pl. vízügyi adatbank
- Lekérdező rendszerek
- Elemző rendszerek
- Döntés-előkészítő rendszerek
- Modellező rendszerek
- Monitoring rendszerek

Alkalmazások

Fő előállítók és adatforrások	topográfiai térképezés: országos térképészeti hivatalok, térképész magáncégek
	földnyilvántartás, földhivatalok
	vízügyi térképezés
	katonai szervezetek
	távérzékelési és műholdas cégek
	természeti erőforrás felmérések: pl. geológusok, hidrológusok, tájértékelési szakemberek
Az elérhető földrajzi adatok fő típusai	topográfiai térképek változatos méretarányban
	űr- és légi felvételek, fényképek
	statisztikai adatok pl. földhasználatról, felszínborításról
	adatok pl. kőzetekről, vízről, talajról, természetes veszélyforrásokról
Néhány aktuális alkalmazás	mezőgazdaság: megfigyelés és szervezés a kisgazdaságoktól az országos szintig
	környezet: megfigyelés (monitorozás), modellezés, tájértékelés, vidékfejlesztés, vízminőség- és mennyiség, előrejelzések

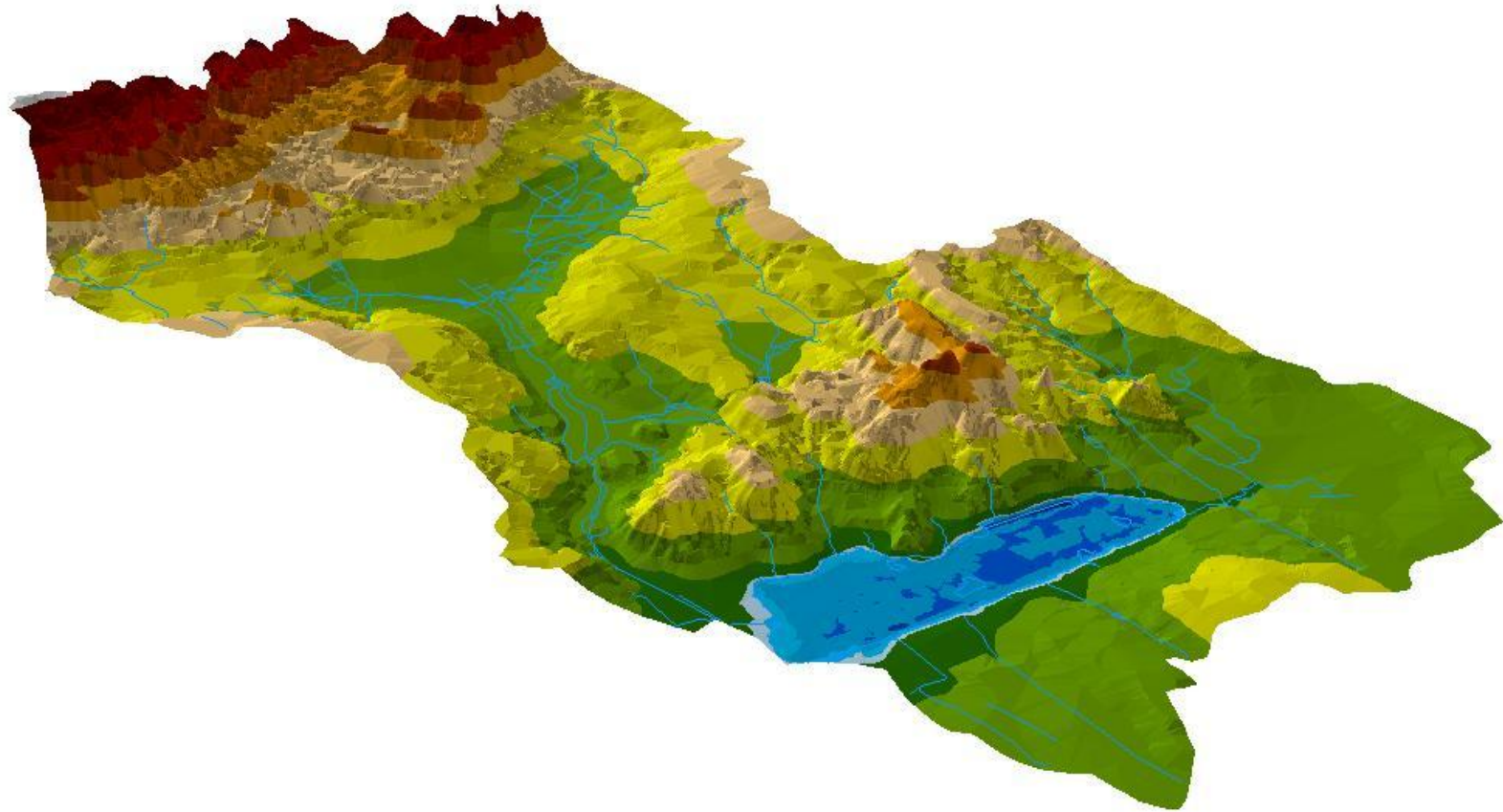
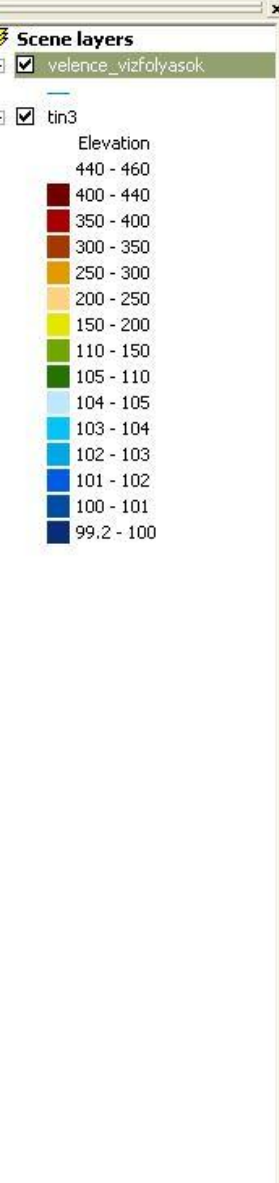

Előállító	Megnevezés
<i>Geometriai Térinformatikai Rendszerház</i>	Országos Térinformatikai Alapadatbázis (OTAB)
<i>Magyar Honvédség Térképészeti Hivatala</i>	Digitális Domborzat Modell (DDM-10, DDM-50)
	Digitális Térképészeti Adatbázis (DTA-50)
<i>Földhivatali hálózat</i>	Ingtalan-nyilvántartás
<i>Állami Erdészeti Szolgálat</i>	Országos Erdőállomány Adattár
<i>Földmérési és Távérzékelési Intézet</i>	Magyarország Digitális Ortofotó Programja (MADOP)
	Felszínborítási Adatbázis (CORINE Land Cover)
	Digitális Topográfiai Térkép
<i>VÁTI</i>	Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR)
<i>Vidékfejlesztési Minisztérium Környezet- és Természetvédelmi Helyettes Államtitkársága</i>	Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR)
<i>MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet</i>	Agrotopográfiai Adatbázis (AGROTOPO)
	Magyar Digitális Talajtani és Domborzati Adatbázis (HunSOTER)
<i>MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet</i>	Magyarország Élőhelyeinek Térképi Adatbázisa (MÉTA)

A Velencei-tó vízgyűjtőjének 3D modellje

Velencei-tó vízgyűjtője: ~600 km²

Főbb jellemzők

Vízgyűjtő területe	602,15 km ²
Tó területe	24,2 km ²
Átlagos tengerszint feletti magasság	104-163 m.B.f.

Lejtőkategóriák

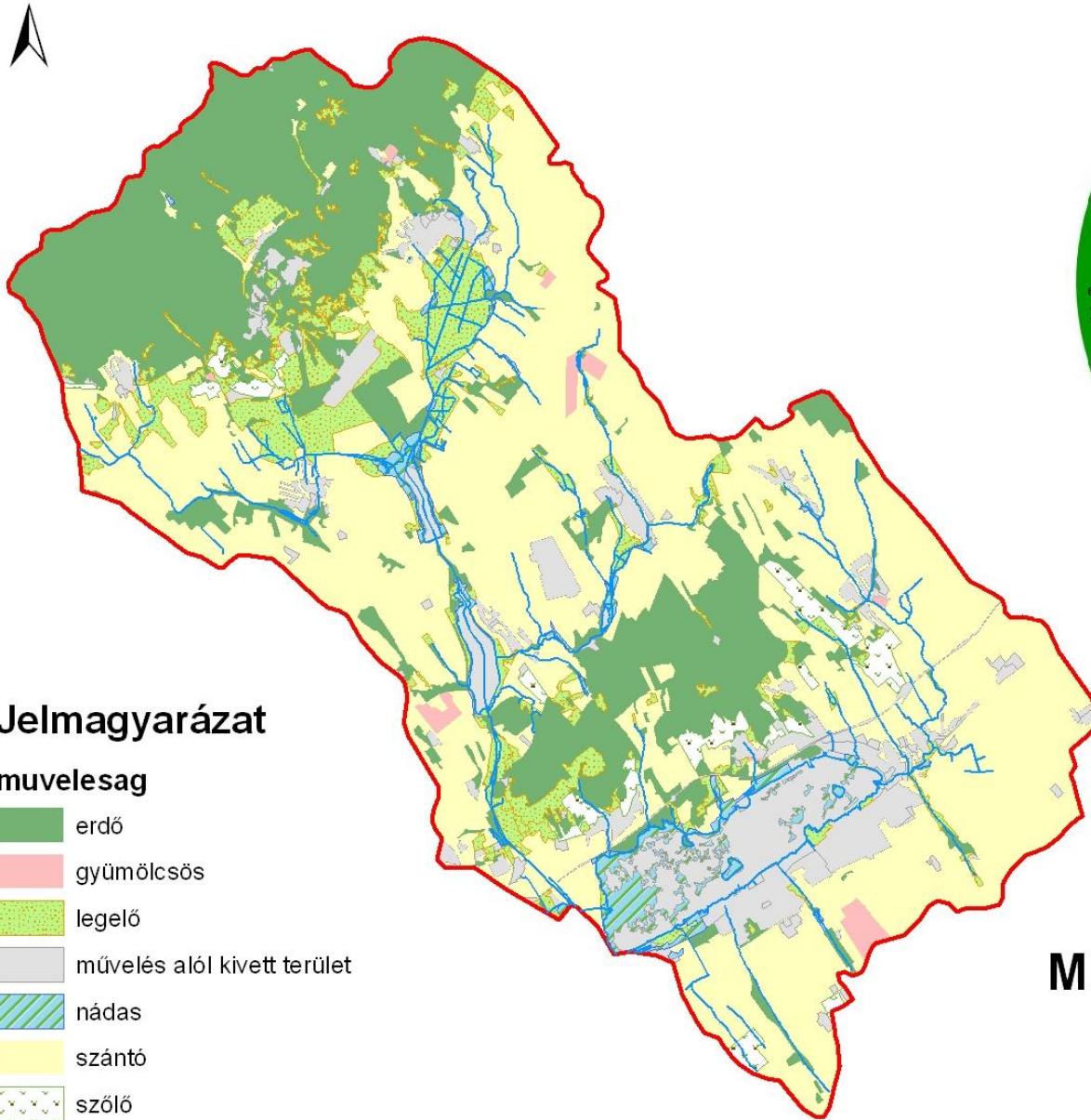
Lejtőkategória	Megoszlás %-ban
0-5 %	62,4
5-12 %	19
12-17 %	8,9
17-25 %	7
25 % felett	2,7
ÖSSZESEN	100,0

Művelésági kategóriák

Szántó	49,43 %	297,66 km ²
Rét, legelő	8,56 %	51,55 km ²
Gyümölcsös	0,75 %	4,54 km ²
Szőlő	2,02 %	12,19 km ²
Erdő	26,28 %	158,23 km ²
Nádas	2,05 %	12,34 km ²
Művelés alól kivett terület	10,90 %	65,64 km ²
ÖSSZESEN	100 %	602,15 km²

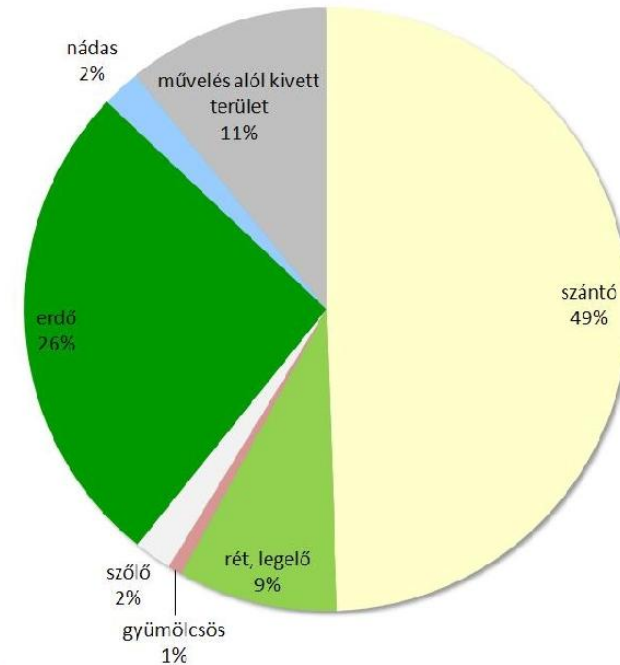
N

1:200 000

Jelmagyarázat

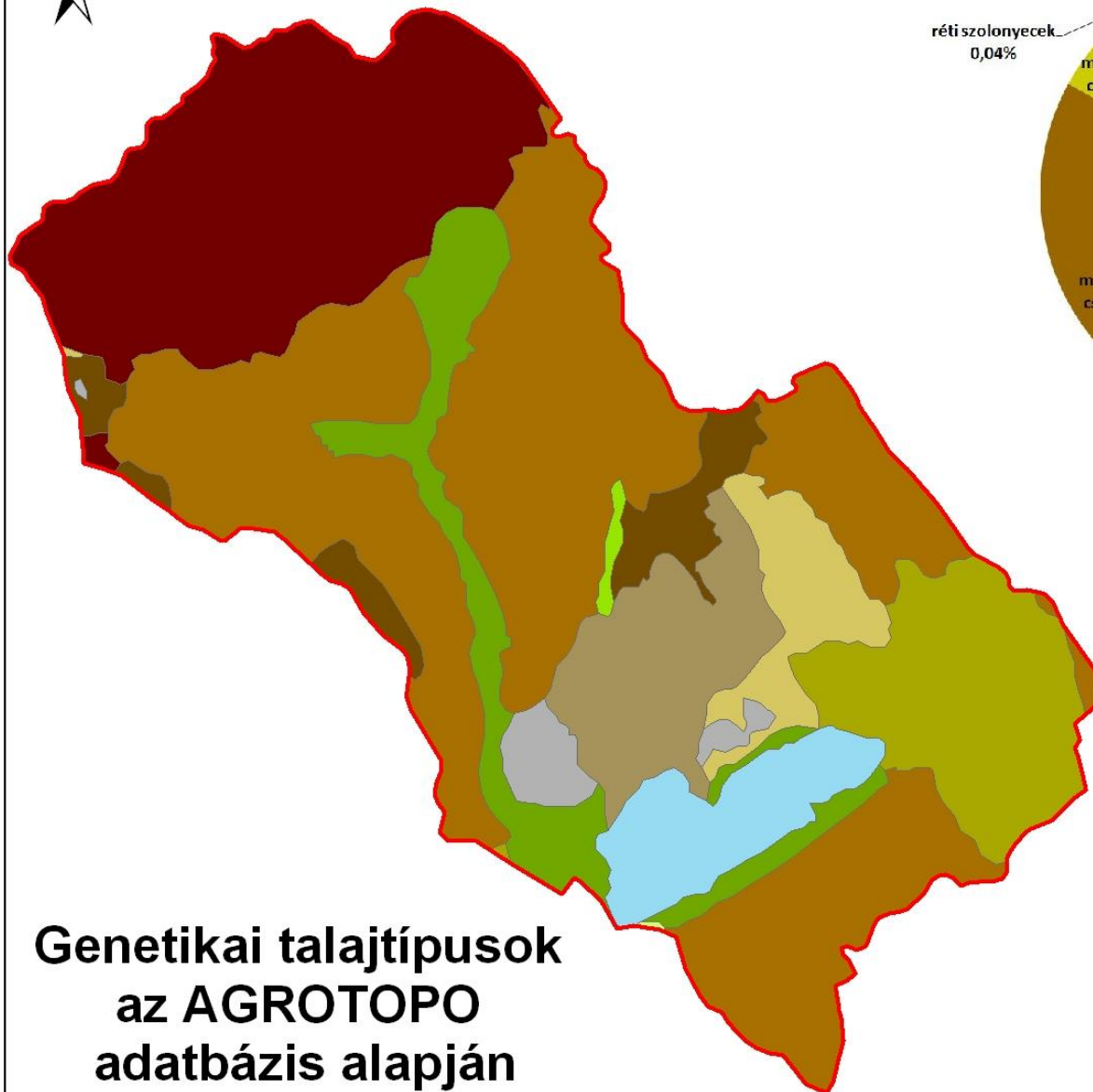
muvelesag

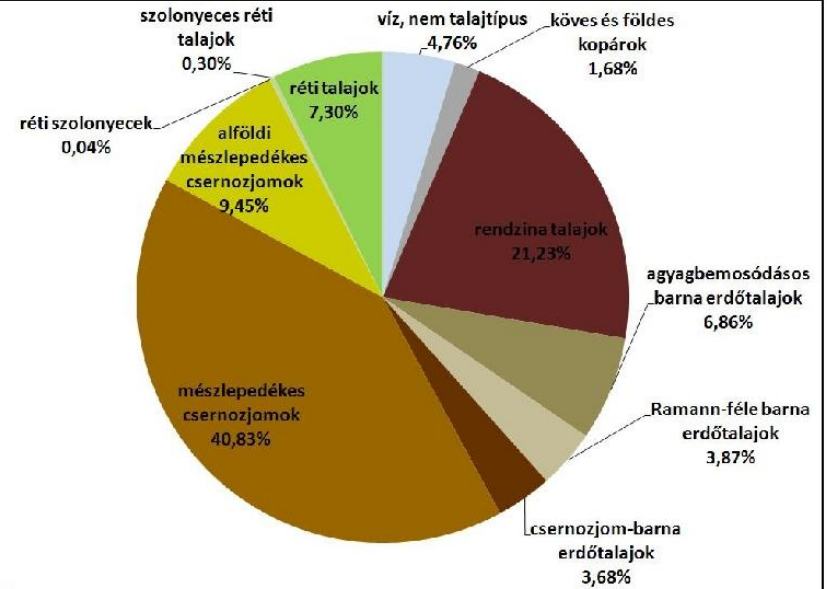
Művelésági kategóriák a vízgyűjtőn

CLC50 alapján

1:200 000

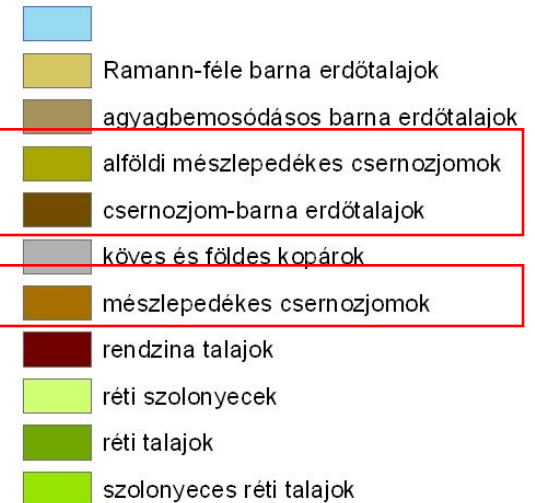
**Genetikai talajtípusok
az AGROTOPO
adatbázis alapján**

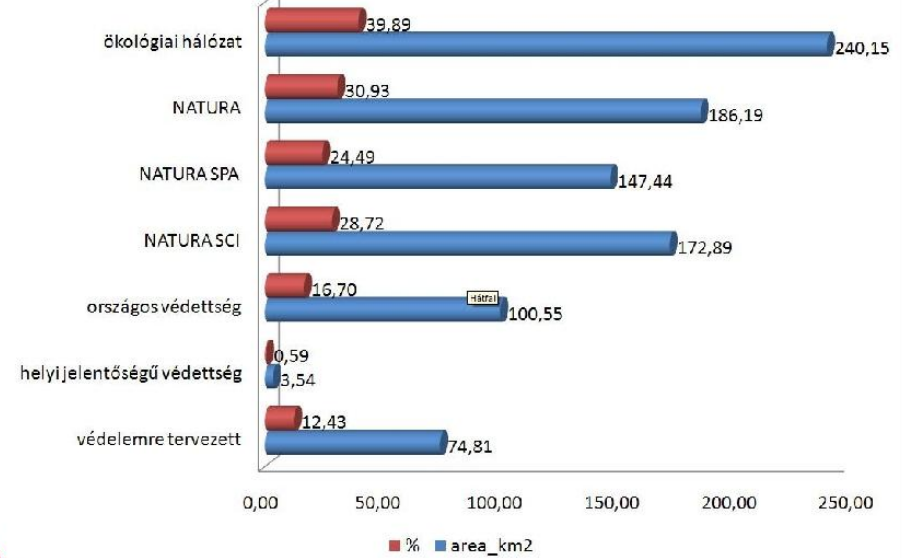
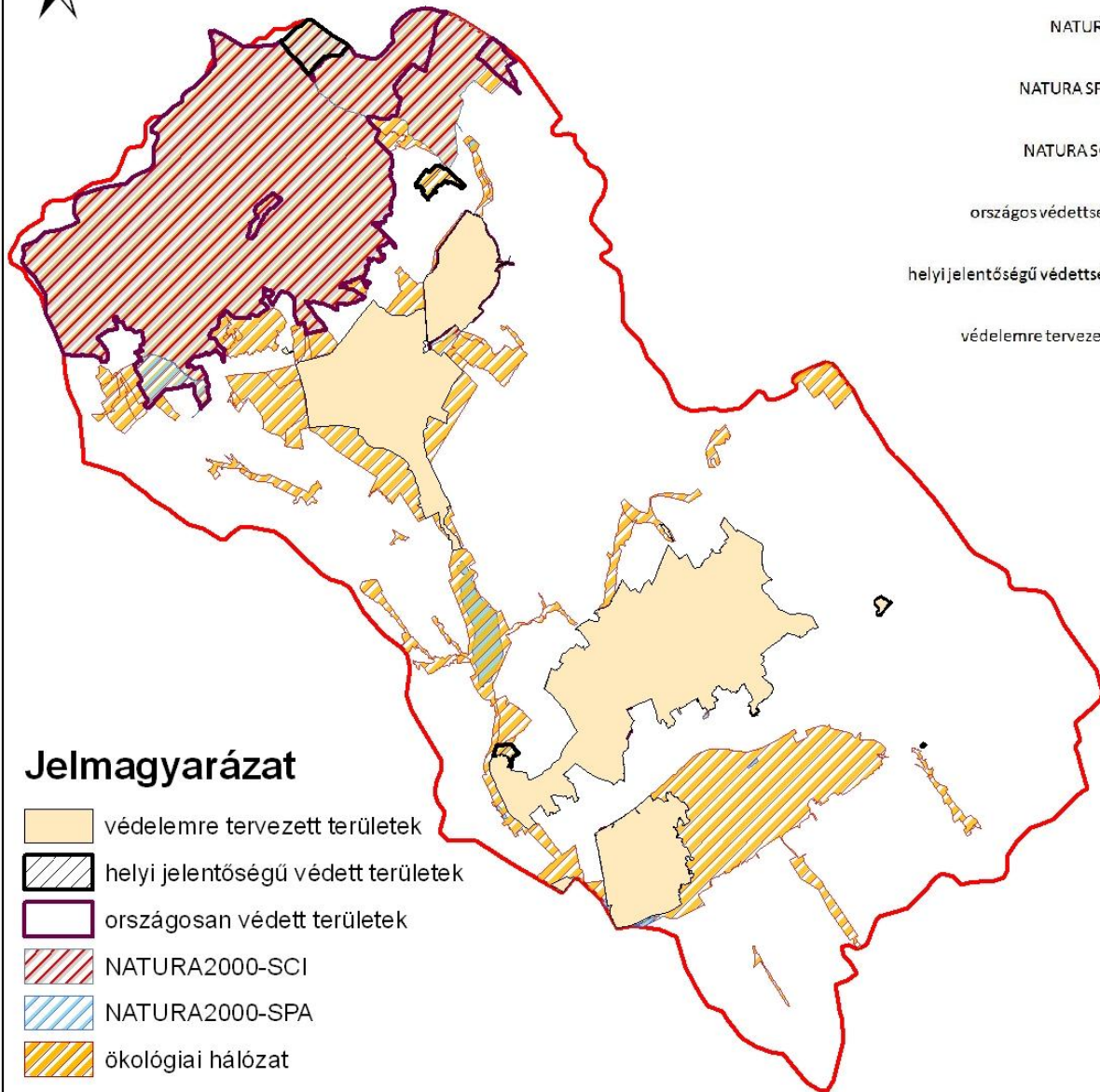
Jelmagyarázat

agrotopo

genetikai talajtípus

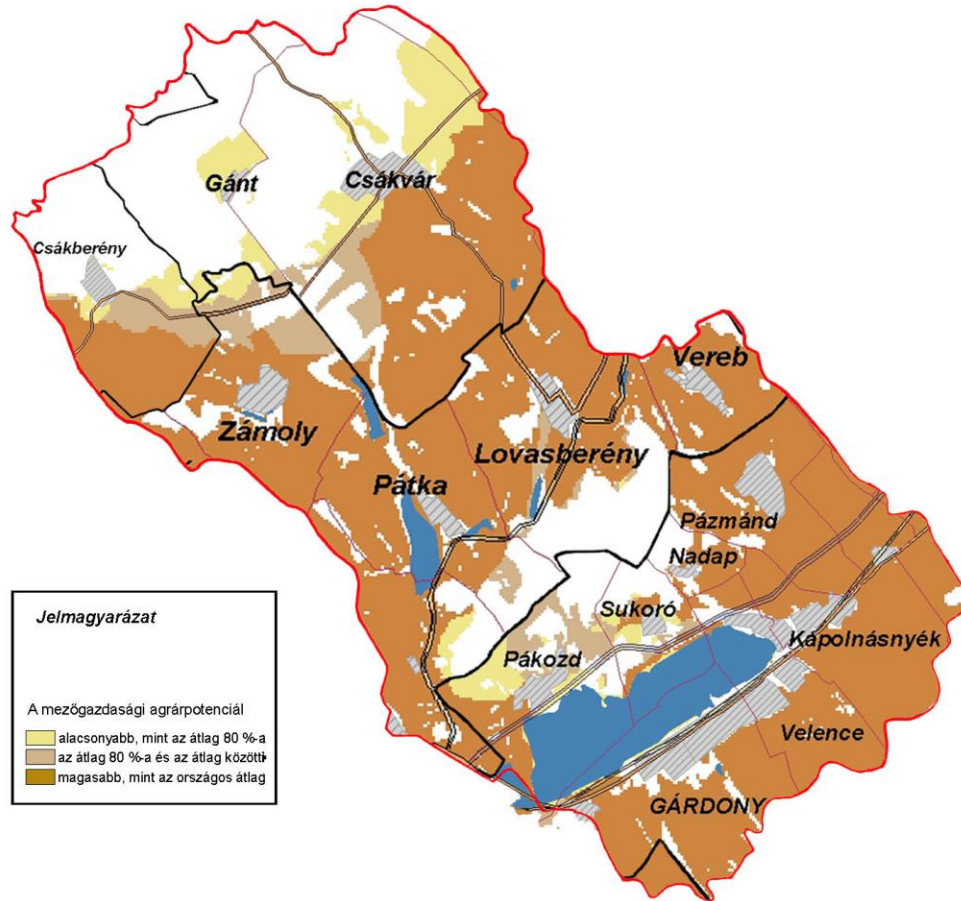
N 1:200 000

Védett területek a vízgyűjtőn

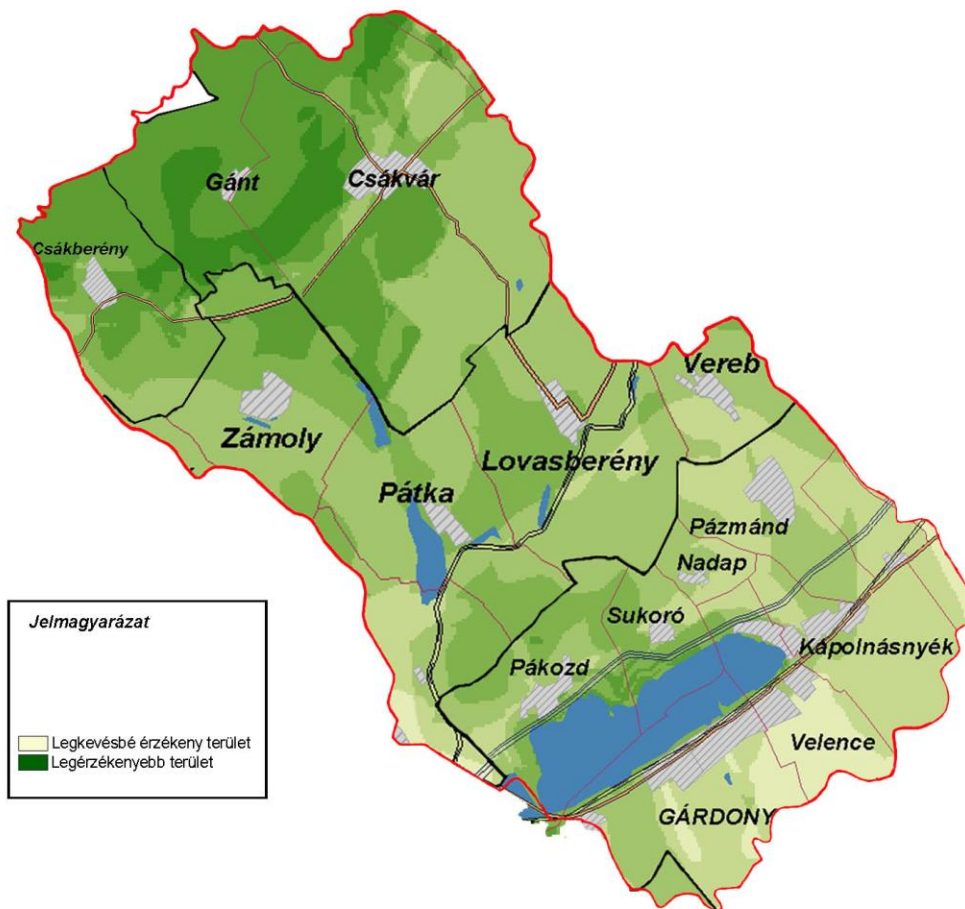
Agráralkalmasság:

- 72,8% kiváló adottságú

Környezetérzékenység:

- 67,5% érzékeny terület: talaj, víz, élővilág

5. térkép Környezetérzékenységi térkép

Készítette: Fejér Megyei Agrárkamara, 2008

Térinformatika-tájhasználat

Tájvizsgálat során használt eljárások:

1. Terepi felvételezés: terepbejárás, távérzékelés
2. Laboratóriumi elemzések
3. Adatfeldolgozás
4. Tájökológiai modellezés: GIS szerepe!
 - Rendszerelemzésen alapszik
 - Különböző modellek: tartalmi és formai osztályozás

Térinformatika-tájhasználat

Tájökológiai modellezés: GIS szerepe!

- Különböző modellek: tartalmi és formai osztályozás
- Tartalmi: statikus, dinamikus, prognózis, egyéb modellek
- Formai: grafikus, matematikai modellek, tájökológiai térképezés
- GIS szerepe: mivel modell, a térinformatika mindenképpen fontos, különösen jelentős: prognózis, egyéb modell és tájökológiai térképezés

Térinformatika-tájhasználat

Földhasználat-változást vizsgáló rendszerek (LUCC):

- matematikai egyenleteken alapuló
- rendszer: GIS!,
- statisztikai,
- szakértő,
- fejlődési,
- sejtes felépítésű és
- hibrid modellek: GIS!, pl. CLUE-S modell

Térinformatika-tájhasználat

Földhasználat-változást vizsgáló programok:

- Távérzékeléssel nyert adatok feldolgozása
- ERDAS
- IDRISI Andes, Taiga
- IDRISI – Land Change Modeler
- ArcGIS – Land Change Modeler

Az 1990 és 2004 földhasználat változásának térképi kiértékelése

Change Maps

Map changes Ignore transitions less than sq km

Map persistence

Map gains /

Map the trans

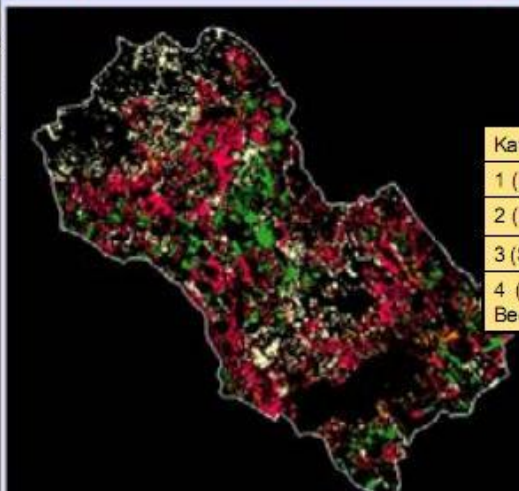
Exchanges b

Output name (op

Change from landuse_90 to landuse_04

■ Rét to Szántó
■ Erdő to Szántó
■ Szántó to Rét
■ Szántó to Beépített terület

Kategória	terület (km ²)
1 (Rétből Szántó)	76.4
2 (Erdőből Szántó)	45.9
3 (Szántóból Rét)	42.7
4 (Szántóból Beépített terület)	5.6

Térinformatika- vízgazdálkodás

- Hidrológiai modellek: több fajta
- Szimulációs modell:
GIS+távérzékelés+adatbázis
- pl. ArcHydro
- Csapadék-lefolyás modellek: NAM, UHM,
URBAN, FEH, DRift
- Alap: domborzat-modell
- Szabad felhasználású és liszenszes szoftverek

Földhasználat- vízgazdálkodás

- Kevés modell
- Probléma: földhasználat-változás hatásának előrejelzése
- Magas lefolyási területek térképezése
- Ökorendszer lefolyás-szabályozási funkciója

a/ A talajfedettség értékelése

<i>A talajfedettség típusa</i>	<i>Pontérték</i>
Betonozott, aszfaltozott, beép. ter.	*
Kukorica, zöldségfélék, kapások	1
Gabona (kukorica kivételével)	2
Füves területek	3
Bozotos (ugar)	4
Sarjerdő	4
Erdő	**

*A beépített területek minden esetben az összesített értékelés V. osztályába (nagyon gyenge) kerülnek.

**Az erdőterületek minden esetben az összesített értékelés I. osztályába (nagyon magas) kerülnek.

b/ A lejtésviszonyok értékelése

<i>Lejtőszög</i>	<i>Pontérték</i>
0 - 2 fok	5
2 - 7 fok	4
7 - 15 fok	3
15 - 35 fok	2
> 35 fok	1

c/ Mechanikai összetétel

<i>Mechanikai összetétel</i>	<i>Pontérték</i>
Kavics, homok	5
Vályogos homok	4
Vályog	3
Agyagos vályog	2
Agyag	1

d/ Vízkészlet

<i>A növények számára felvehető vízkészlet (mm/lm)</i>	<i>Pontérték</i>
> 200	5
140 - 200	4
90 - 140	3
50 - 90	2
< 50	1

e/ Összesített értékelés

<i>Osztály</i>	<i>Összpontért.</i>	<i>Értékelés</i>
I	> 18	nagyon magas
II	14 - 17	magas
III	10 - 13	közepes
IV	7 - 9	gyenge
V	< 6	nagyon gyenge

f/ Környezeti jellemzők

<i>Módosító tényezők</i>	<i>Módosító érték</i>
A feltalajban 30%-nál több vázanyag	+1
Zárt avartakaró	-1
A talaj hidromorf jellege	-1
2 m-nél magasabb talajvízszint	-1
2 m-nél vast. agyagos-márg.alapközet	-2

Értékelés

- Kérdésünk volt: milyen módon segítheti a térinformatika eszközeivel a vízgazdálkodási és földhasználati elemzéseket?
- Válasz: a térinformatika **ESZKÖZ**-zel és **MEGJELENÍTÉSI MÓD**-dal segít
- Eszköz: adatbázisok, modellek
- Megjelenítési mód: térképészeti szoftverek

DÖNTÉSHOZATAL

Értékelés

- Továbbfejlesztési lehetőség: egyedi modell létrehozása és adaptálása térinformatikai szoftverbe (ArcGIS)

Köszönöm a figyelmet!

